

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Средняя общеобразовательная школа» с Аянгаты Барун-Хемчикского кожууна Республики Тыва

«Согласована»

Заместителем директора по УВР

Ооржак Е.С.

«31» 08 2024г

«Утверждена»

Директором МБОУ СОШ

с. Аянгаты

Шокар О.Б.

«31» 08 2024г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родной (тувинской) литературе

(наименование учебного предмета, курса, дисциплины)

8

(класс)

Уровень образования: основное общее образование

Количество часов в год: 68, в неделю- 2

Уровень: базовый

Учитель: Монгуш Долаана Андреевна

Программа составлена на основе Федерального Закона от 29.12.2012 № 273 ФЗ «Об образовании в РФ», требований к результатам освоения Федеральной образовательной программы основного общего образования, РФ-тин ӨФКС-тин негелделеринге дүүштүр ортумак ниити өөредилге черлеринин 10-11 класстарынга төрзэн (тыва) литературанын чижек программасынга даянып кылдырган.

Учебник: Е.Т. Чамзырын, Н.Ш.Куулар, А.Х.Херел «Тыва чогаал. 8 класс». Кызыл, 2022.

Эртемни өөрениринге планнаттыгган туннелдер:

Личностуг:

- төрөөн дылынга, черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг, хамааты бот-медерели бедик, ада-чурт төөгүзүн, культуразын үнелеп билир; номчулгага сонуургалдыг, чогаадыкчы ёзу-биле боданып шыдаар;
- өг-бүле, хөй-ниити база күрүне чергелиг хоойлу-дүрүмнү сагыш чоруур, сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чараш, эптиг-чөптүг аажы-чаңныг кижиниң хевирлеттингенин база төрөөн (тыва) чогаалга өөрөнгөн билииниң деңнелин илередир.

Метанпредметтиг:

- билиг шингээдириниң бот-хуу ажыл-чорудулгазын углап-баштап, аайлап билир;
- ниитилелге бодун шын алдынып, бодунуң туружун, үзел-бодалын камгалап билир;
- өөредилгени төрөөн (тыва) чогаал эртеминден дашкаар шингээдип өөрөнгенин, тыва литератураның укталган дөстөрүн болгаш оон төөгүзүнүң үе-чадаларының онзагай демдектерин, чогаал сайгарылгазын улустуң аас чогаалы, эрте-бурунгу түрк бижиктиң тураскаалдары, төөгү, география дээш оон-даа өске эртемнер-биле сырый харылзаалыын тодарадып, бүгү эртемнерни чергелештир шингээдип өөренир арга, мергежилдерни билирин тодарадыр.

Предметтиг:

- кижиниң мөзү-шынарының болгаш эстетиктиг көрүжүнүң хевирлеттинеринге чечен чогаалдың салдарын тайылбырлап билир;
- символиктиг оворларның делгем уjur-утказын тодарадып билир;
- «Чөөн чүк», «эр сөс», тоожукчу маадыр болгаш оон-даа өске таваржы бээр билиишкиннерниң утказын сайгарып билир;
- авторнуң чогаал бижиир бот-тускайлаң аянын, дылының онзагайын билир;
- дылдың чурумалдыг аргаларының чогаал темазын болгаш идеязын тодарадырынга салдарлыын билир;
- чогаалдың аас чогаал-биле харылзаалыын, үндезинниин тодарадып билир;
- сөзүглел-биле ханы ажылдап өөренир;
- нарын, философчу уткалыг чогаалдарның идеялиг утказы-биле ажылдап билир;
- угаап боданырын сайзырадыр;
- чогаалдарда өөредиглиг чугааларның идеялиг утка илередиринге база теманы бадыткалдыг ажыдарынга салдарлыын тодарадып билир;
- чагыг, сургаал сөстөргө даянып, чиге, тода аас болгаш бижимел харыыларны берип билир;
- чогаал темазынга даянып, ханы угаадыглыг, сайгарылгалыг чугаага киржир, бодалдарын хостуг илередип билир;
- чогаалчының чогаадыкчы ажыл-ижи, амыдыралдың чидиг айтырыгларынче көрүжү, бот-хуунуң туружун илередирин билир;
- авторнуң стили, чогаалдың дылы болгаш дылдың чурумалдыг аргаларының онзагайын тодарадыр;
- чогаал жанрларынга дүүштүр оларның онзагайларын бадыткалдыг чижектер-биле тодарадып шыдаар;
- чогаалга хамаарышкан теориялыг терминнер, билиишкиннерни билир;
- символиктиг овор-хевир деп билиишкинни боттарының деңнели-биле сайгарып шыдаар;

–детальдарның, бойдус чурумалының чогаалдың идеялиг утказын тодарадырынга салдарын тодарадып билир;

–чогаалдың аас чогаалдан үндезинниг харылзаалыын билир;

-чогаалда болуушкуннарны төөгүлүг үе-биле чергелештир бодунуң билип турары-биле сайгарып билир;

–уран чүүлдүң бүгү хевирлери-биле чогаалды чергелештир шингээдиб билир;

–төрээн чер, төрээн дыл, чөрээн чон дугайында чогаалдарны өөрөнгениниң аайы-биле бөлүктөп, сайгарып билир;

–ава дугайында чогаалдарның идеязын амыдырал болгаш чогаалдан алган бадыткалдыг чижектерлиг сайгарып билир;

–3. А. Намзырай болгаш өске-даа херээжен чогаалчыларның чогаадыкчы ажил-чорудулгазын билир;

–мөзү-шынар темазында бижиттинген чогаалдарның өөредиглиг, кижизидилгелиг салдарын илередип билир;

–чогаал маадырларының аразында харылзаалар, чогаалда болуушкун, девискээр дугайында билигни шингээдиб, бот-тускайлаң ажилдап билир;

–аянның номчулганың негелдезинге дүүштүр (монолог, диалог, рольдап) номчуурун билир;

–элээдилер делегейинде, өг-бүлө болгаш ниитилелде көдүртүнүп турар чидиг социал айтырыгларга хамаарышкан чогаалдарны сайгарып, бот-хуузунуң көрүжүн чиге, тода тайылбырлап билир;

–угаап-боданышкынның болгаш өске-даа угланыш-кыннарлыг бижимел ажилдарны күүседип билир;

–аудио болгаш видео хевирлерде чогаалдарны сонуургап, дыңнап, сайгарып билир;

–библиотека болгаш Интернет-курлавырлар-биле ажилдап билир.

8-ки класска тыва чогаал кичээлдеринин календарь-тематиктиг планы.

№	Темазы:	Онаалга	Эрттирер хүнү план	факт
1	Кириилде кичээл. Чогаал дугайында сөс. С.Сарыг-оол "Улуг-Хемим" Шүлүглелдин темазы болгаш идеялиг утказы	Арын 3. Номчааш, эгелерниң кыска утказын чугаалаар	06.09.	
2	С.Сарыг-оол "Улуг-Хемим" Шүлүглелде пейзажты бижип көргүскени	Чурук чуруур	07.09.	
3	С.Сарыг-оол "Улуг-Хемим" Шүлүглелдин тургузуу болгаш уран-чечени	1,2, 3-ку эгелерден уран-чеченин илередир	13.09.	
4	ЧТ. Шүлүглел дугайында билиг	Чогаадыг «Төрээн хемим», «Хемчиим эриинге»	14.09.	
5	Ю.Кюнзегеш «Дыт» Чурумалдыг	Чурук чуруур	20.09.	

	аргаларны илередир. Бойдус-биле харылзаа			
6	Ю.Кюнзегеш «Дыт» Шүлүктүн тургузуу	Доктаадыр	21.09.	
7	Ю.Кюнзегеш « Чөөн чүктүн кижизи мен»	Чогаалдың тема, идеязы	27.09.	
8	Ю.Кюнзегеш « Чөөн чүктүн кижизи мен»	Үзүндүнү шээжилээр. Чогаалдын планын бижиир	28.09.	
9	Монгуш Баянович Доржу «Даг эзири»	Словарь-биле ажыл. №4 арын 23	04.10.	
10	Сүрүн-оол С.С. "Ырла, Хемчик" тема, идеязы, дылының онзагайы	Чурумалдыг аргаларны тывар. Шүлүктүн долу сайгарылгазы	05.10	
11	Кенин-Лопсан М.Б. "Хүттүн ужары"	Шээжилээр. Айтырылгарга харыылаар арын 28	11.10.	
12	Кудажы К-Э.К. "Таңды кежи"	Планын бижиир. Чогаалдың маадырларының характеристиказы	12.10	
13	Кудажы К-Э.К. "Таңды кежи" Чогаалда бойдус темазы. Киж биле бойдустун тыны тудуш	Айтырылгарга харыылаар №3, 5, 7	18.10.	
14	Байсалова З.С. "Тайга ээзи"	Төрээн чер-чуртунда черлер аттарының тывылганы. Черлер дугайында төөгү чугаалар дыңнап эккээр.	19.10	
15	Эдертиг "Кыры сөөгү"	Тондур бижиир	25.10.	
16	Эдертиг "Кыры сөөгү"	«Тыва чоннуң мал-маганның сөөктеринге хамаарылгазы» деп илеткел кылыр	26.10	
17	Намзырай З.А. "Дуруяалыг шол"	Доктаадыр	08.11.	
18	К.-Э. Кудажы « Тараа». Чогаалдын тема, идеязы. « Тараам турда тодуг-ла мен.. » деп эпиграфтын ужур-утказы.	Тараа дугайында материалдар тып эккээр.	09.11.	
19	К-Э.Кудажы "Тараа" Тоожуда ада кижинин амыдырал дээш тура-соруктуу, ажы-тол кижизидилгезинге кол ролү. Чогаалда найырал темазы.	Сайгарылгалыг номчулга. Чогаадыг "Тараа-амыдыралдын дозу	15.11.	
20	Тоожуда уе болгаш девискээр Чогаалдын дылынын уран-чечени.	Таблица долдурар арын 51	16.11.	

21	КДН. Немелде сайгарылга. Неверов А.С. "Аштыг-чемниг Ташкент хоорай"	(6-гы класстан уланчызы) Чогаалчы дугайында дыннадыг	22.11.	
22	А.Уержаа "Ажыл"	Шээжилээр	23.11.	
23	Чогаадыг-үнелел "Ажыл шупту хундуткелдиг"	Төндүр бижиир	29.11.	
24	КДН. Кудажы К-Э.К. "Кымыскаяктар"	Номчуур.	30.11.	
25	В.Ш.Көк-оол « Самбажык» В.Ш. Көк-оолдуң тыва шии чогаалын сайзырадырынга киирген үлүү.	Интернеттен допчу намдарны конспектилээр	06.12.	
26	Көк-оол В.Ш "Самбажык "Чогаалдың темазы. Үе болгаш девискээр. Самбажыктың омур-хевири, алдан-маадырларнын эрес-дидими.	Номчуур арын 61-82	07.12	
27	В.Көк-оол "Самбажык" маадырларнын характеристиказы, онзагайы	Шииде төөгүлүг омур-хевирлер	13.12.	
28	В.Көк-оол "Самбажык" чогаалда херээжен маадырларнын онзагай чоруу	Словарь состер. Тайылбырын бээр	14.12	
29	В.Көк-оол "Самбажык" Чогаадыг "Чоннуң килеңинден...", «Алдан-маадырлар чоннуң оолдары»	Төндүр бижиир	20.12.	
30	Сарыг-оол С.А. "Чечен биле Белекмаа" шииинин тема, идеязы	Характеристиказын төндүр бижиир	21.12.	
31	Сарыг-оол С.А. "Чечен биле Белекмаа" шииде мөзүлүг болгаш мөзү чок маадырларның характеристиказы	Езу-чаңчылдарны ушта бижиир	27.12	
32	Сарыг-оол С.А. "Чечен биле Белекмаа" Ынакшыл темазын чырытканы.	Шииде улустун ырларынын онзагайы	28.12.	
33	ЧТ. Шии дугайында билиг	Конспектилээр арын154	10.01.	
34	А.Уержаа "Үш чүс харлыг кырган кускуннуң чагы" Кускуннуң символиктиг оуру	Номчуур. Арын 155-161	11.01.	
35	А.Уержаа "Үш чүс харлыг кырган кускуннуң чагы" дылының онзагайы	Уран-чечен аргаларны дилээр	18.01.	
36	КДН Өлчей-оол М.К. "Төлевир"	Номчуур	24.01.	
37	КДН Өлчей-оол М.К. "Төлевир" чогаалда көдүрттүнген айтырыглар	Номчуур	25.01.	
38	М.Б.Ховалыг "Ыдыктаан тук" Тыва литературада туризм, альпинизм темазын чырытканы.	Темалыг бөлүктөрүн илередир	31.01.	
39	М.Ховалыг «Ыдыктаан тук». Чогаалда үе болгаш девискээр. Дылының уран-чечени.	Уран-чеченин сайгарар	01.02.	
40	М.Ховалыг «Ыдыктаан тук». Маадырлар амгы үениң чырыткылары. Характеристика бээр.	Айтырыгларга харыылаар арын 182 №7.	07.02.	
41	ЧТ.Барымдаалыг чогаалдар дугайында	Номчуур арын 182	08.02.	

	билиг. КДН. Дики Церинг "Мээн оглум Далай-лама"	Маадырларның овор-хевирин сайгарар		
42	КДН. Дики Церинг "Мээн оглум Далай-лама"	Далай-Лама дугайында дыннадыг	14.02.	
43	Сарыг-оол С.А. "Херээжен"	Доктаадыр	15.02.	
44	Сарыг-оол С.А. "Авамның ынак оглу"	Словарь-биле ажыл. №11 арын 186 бижип харвыылаар	21.02.	
45	КДН. Пушкин А.С."Тураскаал"	Сайгарылгалыг номчулга	22.02.	
46	Танова Е.Т. "Иениң салым-хуузу"	Сайгарылгалыг номчулга	28.02	
47	Танова Е.Т. "Иениң салым-хуузу"	Кол маадырның онзагай характеристиказы	01.03	
48	Танова Е.Т. "Иениң салым-хуузу"	Кижиниң адының ужур-утказы деп чүл, харыылар белеткээр. Үлегер домактар:ава, ие дугайында.	07.03	
49	Танова Е.Т. "Иенин салым-хуузу" «Уруунуң сылдызы»	Е.Тановага дыңнадыг кылыр	08.03	
50	Даржай А.А. "Авамга чечээм" Боодал сонет	Улегер домактарны ушта бижиир	14.03	
51	Даржай А.А. "Авамга чечээм" Боодал сонет	Чогаадыг «Ава кижиниң овор-хевирин»	15.03	
52	Дуюнгар М.М."Авамның тону" Маадырларның аажы-чаңын ушта бижиир	Номчуур. Планын бижиир	21.03	
53	Дуюнгар М.М."Авамның тону"	Тоннар дугайында дыңнадыг	22.03	
54	Намзырай З.А. "Авам мени манап орар"	Доктаадыр. Шүлүктүң тургузуун сайгарар	04.04	
55	Ч.Кууларның шүлүк, проза жанрларынын сайзыралынга үлүг-хуузу. Чогаалчы дугайында	Конспектилээр.	05.04	
56	Ч.Куулар Шораан-салым-чол темазы. Кол маадырның овор-хевирин. Ооң прототиви	Овор-хевирлерни сайгарар	11.04	
57	Ч.Куулар Шораан-ооң иштики делегейи, сагыш-сеткилиниң дойлуш-куннары,салым-чаяаны (детальдар)Тоожуда психологизм аргазы	Планын бижиир	12.04	
58	Ч.Куулар Шораан. Тоожуда аас чогаалының салдары.Чогаалдың уран-чечени,чурумалдыг аргалар	Уран-чечен аргаларны илередир	18.04	
59	Чогаадыг "Эргээ өөрөнмейн, бергээ өөрөн"	Төндүр бижиир	19.04	
60	К.Д Чамыян «Ханы дазыл» тема,	Номчуур	25.04	

	идеязы. Агар-оол башкының харыысалгалыг ажылы			
61	К.Д Чамыяң «Ханы дазыл». Пар-оолдун омур-хевиринге Агар-оол башкының салдары, Пар-оолдун ачазы, соңгу иези-биле чөрүлдээлери	Башкылар коллективи. Омур-хевирлерни сайгарар	26.04	
62	К.Д Чамыяң «Ханы дазыл» Дылының уран-чечени. чогаалдың идеялиг утказында кол маадырның сагыш-сеткилинге бойдус чурумалының умур-дузасы	Уран чеченин сайгарар	02.05.	
63	К.Д Чамыяң «Ханы дазыл» Чогаалдың кижизидикчи умур-дузасы	Үзүндүнү чуруур	03.05.	
64	Чогаадыг «Башкы буянның мергежил»	Төндүр бижиир	09.05.	
65	КДН. Ооржак Л.Х. "Өңнүг кижиги"	Номчааш, сайгарылгазын кылыр	10.05	
66	Ховалыг А.Х-О. "Үш үнө"	Долу сайгарылга	16.05.	
67	КДН. Гамзатов Р.Г. "Дыл"	Шүлүктүн дылының онзагайы	17.05	
68	Түңнел кичээл. Сагынгырлар, тывынгырлар маргылдаазы	1 чогаалды номчааш, сайгарылгазын кылып алыр.	23.05.	

